

Litt landbrukshistorie fra Mustorp

Av Erling Mustorp

Melkeomsetningen på Mustorp i gamle dager

Det var meget vanskelig å få omsatt melka i min bestefar, Ole Mustorps tid. Det var ikke noen organisert melkeomsetning som det er nå. Hver bonde måtte selge sin egen melk i konkurranse med andre bønder. Bestefar leverte sin melk med toget til Gisle og Bråset på Grønland i Chr. Krogs gate i Kristiania, og til kjøpmennene Valebjørg, Mysen Handelsforening, Krosby eller Kjønnå på Mysen. Melkeprisen var 9 øre pr. liter.

I 1910 ble melka levert til Sannesund Konserveringsfabrik i Sarpsborg, som var et nyopprettet utenlandsk selskap fra Sveits. Der kokte de melka og hermetiserte den. De tok i mot all melka utenom lørdagsmelka, den måtte en omsette selv. Den ble forsøkt omsatt hos kjøpmenn og private på Mysen. Ellers ble det prøvd å blande lørdagsmelk i melka fra øvrige ukedager utover i uka. Ble det for mye melk, måtte en beholde den hjemme. Den ble separert og av fløten laget man «himkinna» smør som man prøvde å få solgt til kjøpmennene, mot at man tok varer tilbake, og da ble det lite med kontanter.

Det var veldig streng kontroll fra Sannesund Konserveringsfabrik. De kom på besøk for å se etter at det var reint og pent i fjøset, og at det var nok is i melkekummene. En gang som kontrollør Jensen kom til Mustorp, var det ikke lagt inn nok is i melkekummen. Bestefar fikk først bedt ham inn på mat og en lang prat, mens far og de andre fikk kjørt

inn is og sopa vekk den verste kingelveven i taket i fjøset. Så da kontrolløren kom i fjøset etter kaffen, var alt i orden. Alle på Mustorp hadde visst hatt det veldig moro etterpå. Som regel ringte bøndene til hverandre når kontrolløren var ute på besøk. Var det ikke i orden kunne en bli nektet å levere melk.

Det var mange som kom og kjøpte melk på Mustorp på lørdagskveldene. Denne omsetningen var ikke lovlig lenger etter at det ble dannet et nytt andelslag på Mysen i 1935, og kjøpte det gamle potettørkeriet på Mysen. Mustorp fikk leverandørnr. 18, det samme som før, som sto på melkespanna fra de leverte til Sannesund. Det ble nå lettere å få levert melka med ordna forhold i melkeomsetningen. En del av melka ble omsatt på stedet og separert, resten ble sendt til Oslo med jernbanen på tank.

Det gamle meieriet ble revet ca. 1960 og nytt ble oppført på samme sted. Dette var i bruk til først i 1970-åra da det ble solgt til Eidsberg kommune. Indre Østfold meieri hadde da bygd nytt meieri på Brennemoen. Oppløsningen av Mysen meieri ble avsluttet i 1976 og utbyttet av salget ble delt på andelseierne.

De gårdene som bodde nærmest Mysen kjørte melka til meieriet selv med hest. En del gårder hadde dannet kjørelag og tok med melka for hverandre.

Det var trivelig å kjøre melka. Når bøndene kom til meieriet hadde de god tid til å prate, for de måtte vente en stund til de fikk igjen melkespanna som

ble vasket med damp på meieriet. Fra de produsentene som bodde lengre ute i bygda ble melka henta med melkebil. Den kjørte bare på hovedveiene hvor de hadde melkebukk. Den var også mange steder et samlingssted for ungdommen på bygda.

På meieriet var det en lang binderekke til hestene der det kunne stå opp til 15–20 hester etter hverandre. Mens bøndene ventet på melkespanna, benyttet de anledningen til å handle hos Dagfinn Mysens kolonial eller Leif ysens jernvareforretning som var like i nærheten. Melkekjøreren måtte også hente posten på postkontoret som lå like ved Metodistkirken. Når man kjørte etter veien og traff kjente og sa god dag, stoppa hesten med det samme og ville ut i veikanten for å spise gress. Da skjønnte den med en gang at nå kunne det bli mat å få

I første halvdel av 1950-åra ble det fast post-rute, da fikk vi posten levert opp i enden av allèen. I bestefars tid hentet de posten på jernbanen, fra 1919 til 1936 var det hos Hans S. Olsen og siden ved Metodistkirken.

Min oldefar Iver Mustorp kjøpte Mustorp i 1868. Før han var det proprietær Chr. William Poulsen som eide Mustorp. Han var en foregangsmann så bestefar. Han kjørte fast rute til Oslo med melk og varer to ganger i uka. Ei hestebeite gikk til Oslo, og en annen beite gikk ifra Oslo. Han hadde også egen gartner.

På Mustorp slutta vi med kuer i 1965 og har aldri angra på det.

Den som kjørte melka til meieriet reiste ved 09-tiden og var tilbake til middag kl. 11 00. Og skulle en bort i havna og hente hesten, gikk det også en halv time, så hele formiddagen gikk med.

Sending av slakt i gamle dager

All slakt sendte bestefar til sitt søskenbarn i Oslo, Ole Martin Tolvehaugen, som var kommisjonær. I januar 1894 fikk Iver brev fra ham at fra 1. januar ble det alminnelig kjøttkontroll i Oslo. Alt kjøtt måtte nå heretter pakkes inn i kleder, ikke i sekker eller kasser som før. Det ble da brukt putevar og laken. Det ble sendt tilbake til produsenten, ble vasket og tatt vare på til neste gang. Helt til ca. 1950 ble det brukt hekk til å sende på toget til Oslo. Hekken kom også i retur.

Hovedbygningen på Mustorp er satt opp mellom 1710 og 1713. Det var også en vinkel til, mot vest, i to fulle etasjer. Den ble revet i 1878 og satt opp i Bergerkrysset på Mysen, hvor den ble revet i 1978. Den ble kalt Aasgården etter en snekker Aas på Mysen. Bestefar beskriver at i 2. etasje var det to rom som salmakeren og skomakeren satt med reparasjoner. Her var det og et do med fritt fall ned. Her gikk geita under og spiste opp alt som kom tørt og fast. Det var nok den første form for tørrklosett. Slik var det også i hovedbygningen nede. I en branntakst fra 1801 står det beskrevet, at det luktet noe forferdelig. Tenk når det var selskap og mange skulle på do.

Den gang staten bygde jernbanen på østre linje, 1878 til 1882, leide jernbanen en del av bygningen til sin administrasjon. Iver bodde da selv i bryggerhuset. På salen hadde ingeniørene tegnekontor under byggingen.

Jernbanebrua ved Flaten het Mustorp bru helt til det ble bygget ny bru ca 1960. Det var det ingen som visste før vi fikk se det i avisen, for navnet har bestandig vært jernbanebrua ved Flaten, eller Furulundbrua. I dag er brua døpt

Flaten bru. Navnet Mustorp bru fikk den sikkert den gangen den ble planlagt på salen. Et lite rom i første etasje ble brukt til lønningskontor.

Da jernbanen ble planlagt ble den først stukket ut på nedsiden av husene på Mustorp, den såkalte lensmannslinna som skulle frem til Lekum. Den svære skjæringa i terrenget fra Kloppa til Hotvedt ble gravd ut av svensker. Her var det meget vanskelig å grave for det var så mye loms. Lomsen ville ikke slippe spaden, så de hadde med seg vandunker for å dyppe spaden i.

Hele området var myr helt til de fikk gravd ut skjæringa til jernbanen. Området het også Myrane før. Skolen som ble bygd her i 1880-åra og brant 16/6 1895, het også Myrane. Under bygginga gikk det et svært ras, så de måtte flytte elveløpet som gikk over Vestengneset. Før kunne vi se restene etter det gamle elveløpet. I dag i 2011, er hele neset grodd igjen. Den veien som går fra Brobergkrysset til Folkenborg ble bygd som hastesak da det endelig ble bestemt hvor veien skulle gå. Det var på grunn av at kommunen selv måtte bygge brua.

Veivedlikeholdet før i tiden

Mustorp hadde rode nr. 2 på veivedlikeholdet. Mustorp hadde to rodeskifter som de måtte vedlikeholde. Det ene gikk fra Folkenborgkrysset til midt ned i Narvestadbakken. Det andre skiftet fikk fra oppkjøringen til Festningsveien over Momarkenkrysset og til Trøgstadelet. På disse skifter måtte Mustorp kjøre på sand og holde veien vedlike gratis. Det var en del av skatten. I 1911 fikk eieren kr 12 i skatt i tillegg. Hele vedlikeholdet av offentlige veier lå på gården helt til

1914, eller kanskje litt lengre, da lastebilen begynte å komme. Mustorp var kanskje en av de heldige som hadde grusen like i nærheten av veistykkene. De andre måtte kjøre ut grusen og vinteren, legge den i haug, og ta den igjen om våren. Lensmann Johansen var den som hadde oppsyn med veivedlikeholdet.

Lensmannen sendte ut brev at vi måtte være ved veistykket vårt da og da, for da kom han kjørende med hesten sin på veibefaring. Og da måtte veien være i orden, hvis ikke fikk man påpakning av lensmannen. Bøndene hadde veldig respekt for lensmannen når han var ute på befaring sa far. En måtte nesten stå med lua under armen når han kom. Lensmannen sendte ut bare et brev om befaring. Han som fikk det, måtte straks skrive under at han hadde motatt brevet, og straks gå videre til neste nabo (budstikka) og til slutt tilbake til lensmannen. Det var veldig effektivt for lensmannen slapp da med å skrive bare ett brev. Det var ikke noen kopimaskin den gangen. Vi gikk til Volden, og de til Langnes osv.

Torvstrø til fjøset

I 1907 ble det dannet andelslag for opp-
taging av torvstrø på Lundebymosen i Hærland. Ca. 30 mål av gården Lundeby ble kjøpt inn. Mustorp hadde fire aksjer, en aksje for hver hytte. Det var fra gården Duserud i Eidsberg. Denne torva ble brukt til strø for kuene. Den tok godt vare på lanne (ku-urin) og dannet god gjødsel. Her ble det tatt opp torv helt til midten av 1950-årene. Mosen ble solgt tilbake til gården Lundeby for kr 10 000 i 1976 og laget ble oppløst, og pengene utdelt pr. andel. En aksje kostet kr 30

ved opprettelsen i 1907. Det var veldig lett og god torv på Lundebymosen.

Traramosen ble opprettet i 1922 med kr 36 pr. andel. Mustorp hadde seks andeler i mosen som lå på Trara ved Langebrekke. Den ble oppløst ca. 1960, og mosen falt tilbake til gården. Ikke noe utbytte ved oppløsningen. Det var tung og dårlig torv på Traramosen. Dessuten hadde vi en aksje i Ørkenmosen i Hærland. Her var det meget god torv. Aksjen kjøpte far på månedsauksjon for kr 50 på slutten av 1930-tallet. Han fikk ikke noe andelsbevis på den. Laget ble oppløst i 1976 og mosen gikk tilbake til gården. Her var det en del gjeld i laget ved oppløsningen, men vi fikk ikke noe krav ved oppløsningen, da vi ikke hadde noe andelsbevis, ca. kr 100 pr. aksje.

Hjemhentinga av torva ble gjort på vinterføre, for myra måtte være frossen for å komme utpå. Da kunne det være lange karavaner med hestekjørere som kom med torva. Det ble brukt en geitedoning som det ble lagt en lem på, med nettingkarmer ca 4 m. lang, 1,5 m. brei og 1 m. høy. En hytte skulle være 12,5 m³. Vi brukte en hest til hvert lass. Var det lite snø, måtte vi kjøre på hjul med høyslaen. Da fikk vi ikke på så mye. Var det mye snø, måtte vi spenne for enda en hest for å komme ut av mosen, som lå lavere enn terrenget.

Det var som regel like etter jul det ble henta torv. Da kunne det være grådig kaldt om morgenen mange ganger, da gikk vi utmed hesten for å holde varmen. Verst var det oppe i Hærland når det var mye snø i tillegg. Da vi kom frem til torvmosen var det ofte ikke oppkjørt noen vei frem til hyttene, så en måtte måke seg vei selv. Enkelte ganger kunne

en også være så heldig at noen hadde vært å henta torv i nærheten av hytta vår før oss, så da ble det mindre snømåking. Vi fikk aldri samme hyttene, for det var loddtrekning hvert år. Hele dagen gikk med, så vi hadde med oss mat og kaffe på ei saftflaske som var pakka inn i avispapir for å holde varmen. Likevel var den bare «fislonka», men godt smakte det likevel.

De siste årene var det ikke råd å kjøre med slae etter veien lenger, for det var nesten aldri slaeføre, for veivesenet strødde med sand nesten med det samme det kom snø. Etter hvert begynte vi å kjøre med traktor og tilhenger. Siste gangen vi henta torv, var i 1962 på Ørkenmosen. Det verste stedet på kjøreturen var nederst i Visterhellinga hvor veien var meget svingete og store doseringer, så her var det mange som veltet hvert år.

Når vi kom hjem ble torvlassa kjørt opp på kjørebrua med to hester for å kunne komme opp. Her ble torva revet opp på torvstrøriveren. Vi reiste bestendig to for å hente torv med en slae hver. Å hente torv og rive den på torvstrøriveren etterpå var et dagsarbeide. Vi reiste ved åttetiden om morgenen og var hjemme ved fire–halv femtiden om kvelden. Den første torvrivern på Mustorp ble kjøpt sammen med Duserud, Kleven på Kløntorp og Vandug. I 1943 kjøpte far sin egen torvrivern (Haga og Hol på Ise). I dag er det ingen som bruker torv, men sagflis til strø.

Hvert år måtte hver hytteeier levere inn et visst antall bord og stolper til hver hytte til vedlikehold som ble utført av han som tok opp torv.

Mustorp var i grunn heldig som hadde såpass kort vei, så de slapp å hvile på

Ole Iversen Mustorp, Erlings bestefar.

Grethe Emilie Mustorp, Erlings bestemor.

veien. Delet gikk omtrent ved Salerud-brua. De som skulle videre til Huseby og langt bort i Høiefjeringen stoppet som regel på Heggin, satte inn hesten på kommunestallen hvis det var plass, hvis ikke ble hestene bindt ute i binde-rekka der de fikk lagt på hestedekken på ryggen, for nå var de svette og varme. Hestekjørereren gikk nå inn på kjeller-kaféen i kommunegården og kjøpte seg kaffe og spiste maten sin hos fru Krugerud. Hesten fikk mat fra høysekken sin.

I 1918 hadde han som tok opp torv kr 20 pr. hytte på 12 m³. Det var et meget tungt arbeide.

Potetonn

Den første potetopptageren på Mustorp ble kjøpt i 1914 sammen med Ole Mustorp, Arnt Duserud og Laurits Mysen på Haga. Den kostet kr 90. Før måtte de ta opp potetene med greip eller

potetgrev. Men det hendte også at de brukte potetal. En delte da potetranda i midten, men det ble da mer poteter liggendes igjen på jorden.

Det viste seg at bare etter ett år var det ikke så heldig å være så mange i sameie om maskinen, for alle var innstilt på å bruke sitt eget mannskap på gården og da tok det lang tid til sistemann var ferdig med opptagingen. Laurits Mysen gikk ut etter bare ett år, da potetene hans fikk frostskaade den første høsten. Ole Mustorp gikk ut etter to år, også han kjøpte seg egen maskin. Så det ble Arne Duserud som til slutt løste ut de to andre. Den opptageren som Ole kjøpte var den såkalte kjeppopotetopptageren, som det ble mange av etter hvert. Den ble kjørt med to hester og gikk veldig tungt. Da far var liten gutt måtte ungene være med å gjødsle potetene. De hadde på ei lita skje med

kali og superfosfat på hver settepotet. Dette måtte de blande selv, fullgjødelse var ikke kommet ennå.

Malekoking

Oppskriften på komposisjonsmaling som ble brukt til uthusene i 1914. Komposisjonsmaling var vanlig til uthusene. Linolje ble brukt til hovedbygningen. 20 liter linolje og fem kilo harpiks isammenkokes. 20 liter vann, fem kilo viteriol, 7 liter vann til jevning med rugmel. Disse tre ting skal has i sammen og røres i sammen. 65 liter vann, bakepulver og siden have i maling til det bliver passende.

Elektrisitet

I 1918 ble det en veldig stor begivenhet på Mustorp da vi fikk elektrisk lys på gården. Før ble det bare brukt parafinlamper som en måtte ha med seg over alt. Når en skulle melke satte de lampen på gulvet og flyttet på den etter hvert som en melket. Det ble lagt inn en lampe i hvert rom, men ingen stikkontakter. I stedet for stikkontakt ble det satt inn en tjuvkontakt i lampen som var flyttbar. En skrudde først tjuvkontakten i lampen og siden luspæra. Den ble siden ulovlig. I fjøset ble det lagt inn seks lamper. Det ble brukt veldig små luspærer de første årene, 15 watt, og det var glødelamper med en lang pigg i bunnen.

Min far fortalte at første gang han tente på lyset i fjøset, bøla alle kuene på en gang siden det ble så veldig lyst. I 1925 fikk bestefar påbud om å legge opp nytt lys og kraft i uthusene etter bare 10 år. Det første var nok for dårlig. Dette kom på kr 824,25.

Verdenskrigen 1918 ble et veldig merkeår med veldig høykonjunktur

med salg og kjøp av gårder. Mange solgte gårdene sine og kjøpte igjen nye i spekulasjonssyemessig. Bestefar Ole ble også bitt av basillen. Han bød frem tomt til Olaf Funderud til ny folkehøgskole på jorden ovenfor alléen. Det ble heldigvis ikke noe av for den ble bygget på Mysen, fordi det ikke var vann i nærheten. Den gang Veum sinnssykehus ble innkjøpt i 1918, ble også Mustorp tilbudt, men heldigvis ble ikke det noe av heller på grunn av mangel på vann. Og glad for det kan vel alle i Mustorfamilien være i dag at ikke familiegården ble solgt på den måten. Alle som heter Mustorp har navnet sitt herfra.

Verdenskrigen 1918 var ennå ikke slutt og det var lite med mat i landet. Det ble bestemt at det skulle innføres tvangsdyrking i landet. Det vil si at det ble bestemt av myndighetene at halvparten av gårdens innmark skulle pløyes opp. Kornarealet på Mustorp var 20 mål rug, 25 mål poteter, 10 mål turnips og 165 mål havre, til sammen 220 mål.

For å greie å pløye så mye, kjøpte kommunen inn traktor som de leide ut til bøndene. Kommunen hadde en fast mann til å kjøre traktoren fra gård til gård. Han het Arnesen. Det var en amerikansk traktor som het Mangul, «den var en «jernklædd» uten like», sa far. Den hadde et svært svinghjul på den ene siden. To forhjul satt helt inntil hverandre, og begge hjula gikk opp på landfåra og gikk veldig smått. Det var en veldig kunst å kjøre den, for en måtte bestemme bredden på føra når en kjørte. Den hadde tre-skjærs slepeplog. Var det bløtt og hardt måtte en ta av den ene skjæret. I bestefars almanakk står det at han hadde leid en motorplog til pløying på Mustorp i 23 timer, à kr 8 pr. time.

Det var første gangen det var traktor eller motorplog på Mustorp som bestefar skriver. Det var den første traktoren som kom til Eidsberg. Den neste traktoren kjøpte Johannes Mysen 1918, en Fordson.

Kritisk matsituasjon i Eidsberg 1918

I Indre Smaalenenes avis 1918 stod det: «Matsituasjonen i Eidsberg kommune har forbedret seg vesentlig nå, for i går tok kornmottaket i mot over 2000 kg rug til mat som er levert av Ole Mustorp».

5. oktober 1918 kom den første selvbinderen til Mustorp. Den kostet kr 1640. Det var en Mc Cormich. Men det spørs vel om man fikk brukt den det året, da man fikk den så seint på året. Den første selvbinderen som kom til Eidsberg var i 1912, tre stykker; August Mysen på Berg, Huseby og Sletner. Narvestad fikk sin samme året som på Mustorp.

Før ble all åkeren slått med slåmaskin med meieapparat og kornbanda ble bundet for hånd. I 1919 kjøpte bestefar nytt treskeverk, Termenius og kostet kr 1900, 1 hakkelsmaskin Haga & Hol Iselvik kr 750, 1 dynamomotor på 7,5 hestekraft til å kjøre treskeverket og hakkelsmaskinen med. Han kalte den dynamomotoren, ikke elektrisk motor som vi gjør i dag. Det var en åpen sleperingsmotor. Den kostet kr 1320. Treskeverket hadde pigger, ikke slagjern som i dag. Dette var store investeringer på bare to år. Så kanskje staten støttet til med tilskudd, for det ble jo tvangsdyrking, siden det var for lite mat i landet. Far sa mange ganger at det var dårligere med mat i den første verdenskrigen enn i den andre. Det ble også samme året kjøpt en en grøpekvern til å male korn

til kuene, og en ny amerikansk Oliver hesteplog.

Som en kuriositet ble det lagt inn telefon på Mustorp 1910. Apparatet kostet kr 45,85. Telefonnummeret vi fikk var nr. 4. Når det ble automattelefon i 1960-årene fikk vi 1000 foran, da ble det 1040, siden ble 891040 og til sist 69891040.

Det var mange små lokale sentraler utover bygdene de første årene. Skulle en ringe til Hærland, måtte en først ringe til Mysen sentral og be dem sette over til Fram sentral. Og når vi fikk kontakt med Fram, måtte vi be om nummeret til vedkommende i Hærland. Slik var det også når vi skulle ringe til Lekum. Først kontaktet Mysen sentral Lekum sentral og siden nummeret. Skulle vi ringe utenom vår kommune var det rikstelefon, og det var dyrere. Man betalte for hele perioder, en periode var tre minutter. Telefondama på sentralen sa i fra hvert tredje minutt. Jo lengre du ringte fra Mysen, dess dyrere var det å ringe. Skulle en ringe på rikstelefon måtte en bestille telefon. Når linja var ledig ringte telefondama opp og sa i fra at nå var det rikstelefon til vedkommende. Det var forskjellige takster på telefonsamtalene. Vanlig, rikstelefon, iltelefon og lyntelefon. Det ble dyrere for hver klasse. Hadde en bestilt iltelefon, kom en mye før frem, men det ble sjelden gjort, for det var veldig dyrt. En måtte da ha veldig dårlig tid. Jeg kan huske at far brukte lyntelefon en gang, da han ringte til fetteren sin i Oslo og fortalte at krigen var slutt. Med lyntelefon kom en frem til vedkommende med en gang.

Sentralborddamen hadde mulighet til å tyvlytte på samtalene. Dette var ikke

lovlig, men det ble gjort. Ingen i bygda var bedre orientert om hva som hendte enn henne, sa folk. I bygdeboka står det at de to første i Eidsberg som fikk telefon var Anton Hamil Mysen på Sulerud, med Askim som sentral, og Haneborg på Svarverud. Dette var i 1903. De første årene ble det brukt bare en jerntråd til telefonledningen.

I bestefars regnskap fra 1908 står det at salmaker Hans Martinsen hadde vært på Mustorp og arbeidet med hesteseler og støvler. Han hadde gått over alle hesteselene, halvsålte støvler, tok mål og laget nye støvler til dem på gården som trengte det. Dette ble betalt med kr 42. En måtte bestandig ha lær liggende på gården til slikt, sa far. Han leverte da huder til garving hos garver Eriksen på Rustad, og fikk dem igjen året etter. Det gikk med litt over en hud i året.

Prinsebesøket

Prins Christian August var på Mustorp i 1808. På en glassrute i det rommet som vi kaller bestemorstua i bygningen, sto det Christian August 1808. Denne skulle far ta forsiktig ut da han skulle sette inn nye vinduer i 1951, men han var uheldig for den røk i bare filler. Det var også navn på mange andre glassruter som ble tatt vare på og satt inn i vinduet på loftet. En av disse er også senere blitt slått i stykker. Vi har bestandig lurt på om det var prinsen som hadde vært på Mustorp samme gangen som han hadde sitt hovedkvarter på Narvestad. Det har jeg senere fått bekreftet. Jeg lånte slektsboka til familien Michelet på biblioteket i Oslo. Her står at minste datter til rittmester Rasch på Mustorp hadde sittet på fanget til prinsen i 1808.

Det var kanskje ikke rart at han også var på Mustorp, for Rasch var også militær. Det var flere militære navn på glassrutene, blant annet kaptein Blikfelt, han var fra militærsejersgården Hval i Kråkstad, han var dansk, og Misslett, om det var Misslett som var på Herseter i Trøgstad på den tiden veit jeg ikke, han var også militær. Rasch og Misslett var også litt i familie. Tilleskjør var også militærsejersgård den gangen. Navnet til han som bodde der kommer jeg ikke på, men det sto også på ei glassrute.

Feltgudstjeneste

i bjerkelund på Mustorp 1808

Den gangen prins Christian August hadde sitt hovedkvarter på Narvestad, ble det holdt en feltgudstjeneste i bjerkelund på Mustorp før de gikk videre østover til Sverige. Hvor bjerkelund på Folkenborg var, veit jeg ikke. Det må vel være på Folkenborghøyden der sandgropene ligger.

Sønnen til Hjort på Lekum skriver i sine memoarer at han hadde spurt sin far om å få gå til Folkenborg for å se på prinsen. Han skriver; «Da jeg kommer til gården Folkenborg, ser jeg prinsen komme gående i sammen med sitt følge fra gården Narvestad. Med det samme stemmer musikken i og det ble meget høytidelig, stemningsfullt og gripende».

Tannlegen

I bestefars regnskap fra 1903 står det at han hadde vært hos snekker Aas på Mysen og trukket en tann, det kostet 50 øre, halv pris mot doktoren som tok en krone. Aas hadde vært i Amerika, der hadde han kjøpt seg tannlegetang til trekking av tenner. Han bodde i Aasgården som sto i Bergerkrysset, og som

Arbeidsfolk på gårdsplassen på Mustorp. Anne Lund med hunden Bamse, Sigurd Spedstad, Knut Grefslie, Konrad Knutsen, foran Thorbjørn Mustorp.

nå er revet. Den var en vinkelbygning på hovedbygningen på Mustorp, som ble revet og flyttet til Mysen i 1878.

En bror av far var hos doktor Gangnæs for å trekke en tann i 1911, det kostet to kroner med bedøvelse og en krone uten bedøvelse. Så han ville ta den uten bedøvelse for han hadde så lyst til å tjene den krona selv. Men det angret han på etterpå, for det hadde vært så vondt.

Møte med ulv

Fra min oldefar Ivers memoarer skriver han om den gangen han og hans eldste bror Ole var utsatt for ulv som unggutt. Iver var født på gården Bø i Torpedalen i Aremark i 1829 og kjøpte Mustorp i 1869.

Det første møtet med ulv, var en vårdag mens de gjette sammen ved delet mellom gårdene Bø og Håkenby. De

som er kjent på stedet, vet at der langs skogen går en dalsenkning, og her kom ulven springende og guttene fikk ikke se den før den var rett inne i saueflokken. Guttene storskreik, men innen det kom voksne folk, hadde den skambitt en sau så den måtte slaktes på stedet.

En annen gang var ulven etter et føll. Det var i nærheten av husene. De så at hoppa sprang med hodet vendt mot føllet i det den sparket og slo bakut etter ulven. Imidlertid kom det folk og frelste den.

Den tredje gangen var Ole og Iver i Degernes med et par lass med fôr. Iver som den gang var i konfirmasjonsalderen, kjørte den ene hesten. Da de dro avsted nordover, måtte de kjøre langsomt da de var utsatt for å velte i den dype snøen. Det ble derfor så sent for dem at det var nesten mørkt da

de på hjemveien passerte Østeby og skulle svinge nordover mot Torpedalen. En liten sort og hvit hund var med, og sprang snart foran og snart etter sledene, mens de kjørte i småtrav. Plutselig setter hunden i et illskrik, og farer som et lyn opp i sleden til Iver som kjørte bakerst, og da han så seg tilbake kommer det en ulv i strakt løp i 20–30 skritts avstand bak ham, men stanser plutselig da en av guttene reiser seg i sledene og skrekkslagen roper på broren om hjelp. Ole som var sterk og uforferdet kar, springer ut av sleden og griper en rot ved veikanten, sender den med stor fart mot ulven og treffer den. Nå hopper den over veigrøften og inn i skogen, men da snøen var dyp, hadde den vanskelig for å følge kjørerne som nå lot hestene springe det de kunne. Med ett gjør ulven noen svære byks og kommer frem på veien foran dem. Ole lot nå sin bror kjøre frem så sleden kom side om side, også peiset de på hestene og skreik av sine lungers fulle kraft. Ulven setter til skogs, og siden ser de den ikke mer. Dette skjedde ca. 1843.

Medisin til folk og dyr:

Godt middel mot hestehoste

I oldefars regnskapsbok fra 1892 står det: 20 øre laurbærolje, 10 øre pulverisert salmiakk, fullt en teskje oppløst i deig, en porsjon hver dag.

Godt middel for hoste og forkjølelse

år 1892 for mennesker

En og en halv liter vann og to skjeer linfrø kokes inn til trekvart liter, for 10 øre lakris, for 10 øre kandis, 10 øre skivann. En spiseskje tre ganger daglig, en à to dråper skivann til hver spiseskje.

I tilfelle medisinen ikke virker:

En gang hadde Iver Mustorp vært i dårlig humør og hadde da bebreidet sin eldste sønn, min bestefar Ole. Du burde da jammen ha fremferd til å ha liggenes tørre bord til kiste til meg. Det var visst skikk og bruk den gangen at det skulle ligge ferdig kistebord på gården hvis noe skulle komme på.